

Zdroj: Vlasta Vydání | Import: 10.8.2016 | 11.8.2016 8:01

Rubrika: Rozhovor Strana: 14

Autor: EVA RIEGEROVÁ

Kl. slova: fakultě,fakulta,fakulta,Fakultu,ČVUT

Dana Drábová Nenechte mě se zakecat

Za ředitelkou Státního úřadu pro jadernou bezpečnost jsem šla se stereotypními představami, jak to tam asi bude vypadat: pobíhají tam lidé v bílých pláštích? Přejedou mě dozimetrem? Zdobí stěny fotky s atomovým hříbem? Ve skutečnosti sídlí úřad v nádherném prostředí secesní budovy na pražském Senovážném náměstí a Dana Drábová mě přivítala vstřícností, otevřeností a bezprostředností. Navíc o odborných věcech mluví tak, že jim rozumí každý, i já – naprostý technický antitalent.

- Řeknu to rovnou a ne moc odborně. Při slově "jádro" se mi vybaví leda vlašský ořech.

To je dobře, za odborníka budu já!

- Vy jste tvář všeho jaderného u nás a při vaší práci jste ochotná potýkat se i s médii. Proč nemáte tiskového mluvčího?

My jsme tiskového mluvčího měli, ale když odešel do důchodu, řekla jsem si, že je to škoda místa, protože v mediálním světě se očividně čile obchoduje s čísly na mobil, takže stejně každý volá mně. Veřejné vystupování ráda nemám a nikdy mít nebudu, ale nastavovat tvář k mojí práci holt patří. V televizi vždycky propotím košili...

- No třeba v Show Jana Krause jste mi zpcená nepřišla! Když jste mu zamávala palivovým prutem před obličejem, potil se spíš on...

Já z něj měla, řekněme, respekt, protože on když chce, tak dovede být óbrvošklivej, abych nepoužila slovo hnusnej, ale na mě nebyl. Řekla jsem si, že než aby překvapil on mě, zkusím překvapit já jeho.

- Takže o té tyči předem nevěděl?

Přišla jsem tam s tím proutkem a produkční se mě zeptala, co to mám, tak jsem jí to vysvětlila, že je to uranová tyč, a ona zvolala: Honem to schovejte, ať to Honza nevidí! Takže tu tyč viděl, až když jsem tam nakráčela.

- Vy s moderátory nejste domluvení dopředu?

Ale vůbec, třeba v Kotli jsem se potkala s Míšou Jílkovou taky až před kamerou. Tam to bylo drsný... Ale to není dáno Míšou, ona je úžasnej profík, ale charakterem toho prvoplánově dryáčnickýho pořadu. V době, kdy jsem tam šla, tak jsem, co se médií týká, byla ještě jelimánek.

- Na co lidé útočili, co jim vadí?

Jednoduše: připadá jim, že je jaderná energie nebezpečná.

- Rakušané mají pořád nějaké námitky...

Ti vyčítají všem elektrárnám, že kdyby k něčemu došlo, tak to hodně zasáhne do života lidí. Navíc oni za případnou havárií vidí jasnou "smrt", což tak není. Zatím jsme se setkali se třemi haváriemi jaderné elektrárny. A ano, byl to zásah do života lidí, ale to je vždycky každá havárie.

- Jak vypadá krizový scénář?

Každá elektrárna má kolem sebe území, kterému se ošklivě říká "zóna havarijního plánu", na kterou se vztahují základní opatření hypotetického scénáře havárie. Jak říkal můj fyzikář: "Cokoli je možné, může se jednoho dne stát". Musíme být připraveni. Takže ve scénáři je, jak v první chvíli přimět lidi, aby se schovali do baráku, a když to bude potřeba, jak je odtamtud dostat neboli evakuovat.

- Promiňte, ale to nezní moc vědecky: do baráku, nebo pryč!

Opatření související s případnou havárií jaderné elektrárny se moc neliší od scénářů při povodních nebo při chemickém úniku. Buď lidi schováte, nebo odvezete. Nic složitýho na tom není.

- Ale chápete, co na tom lidi děsí?

Chápu, protože lidi nemají rádi věci, které si nemůžou osahat. A na záření si nesáhnete ani ho nevidíte ani žádným jiným smyslem na něj nemůžete přijít. Odhalí ho jen přístroje. Dozimetr každé doma nemá, takže navíc musíte zcela důvěřovat cizím lidem, kteří ho mají. Copak to je v lidský podstatě?

- A lhaní kolem Černobyli tomu věru nepomohlo... My tenkrát ve škole dostávali mléko v krabičkách a učitelé nám významně, leč neoficiálně naznačovali, že ho nemáme pít!

To byly tenkrát "úžasný" věci! Přesně tohle je nejhorší aspekt dopadu Černobyli! Byla to katastrofa a na každou výraznou událost nebo katastrofu se okamžitě začne nabalovat mytologie. A protože informace oficiálně hned neproběhla a protože v sousedním Rakousku a částečně Bavorsku byla reakce přehnaně hysterická a protože tady v roce 1986 skoro každé poslouchal Svobodnou Evropu... No já ne, i kdybych se tím knoflíkem utočila, tak jsem nechytla nic! U nás je dodnes špatný signál... Pyšely jsou výspa – ale nádherná! Znáte Pyšely?

- Víím, že je to vaše srdeční záležitost. Jste tam dokonce místostarostkou, to nemáte těch funkcí a papírů už takhle dost?

Ale my máme výborného starostu, on papíry udělá sám. Já se mu snažím pomáhat, ale on jak je tam každý den a celý den a opravdu se snaží, tak nemám se starostováním zas tak moc starostí. A dělám to ráda, vždyť jsem tam celý život. Akorát mě rozčiluje, že si máma odskočila do Prahy do porodnice, takže jsem rozenej Pražák! To mi pije krev...

- Jak jsme se dostaly z Černobylu do Pyšel?

Nenechte mě se zakecat! Takže ta mytologie, která se na Černobyl nabalila, se táhne dodneška. A ošemetný je, jak si někteří doktoři rádi hrají na pánaboha, takže jakmile je za celých těch třicet let nějaká nemoc, se kterou si neumí úplně poradit, a jejich pacient se s důvěrou zeptá proč, tak mu klidně řeknou, že to má z Černobylu, klidně! Dodneška! A je to hrozný, hrozný, hrozný a jakákoli osvěta je k ničemu.

- No ale můžete úplně vyloučit, že to s tím nemá nic společného?

To je právě to, že my jsme tak poctiví, že stoprocentně se to vyloučit nedá, protože stoprocentně se vyloučit nedá v podstatě nikdy nic. A poctivost lidí, kteří to studovali a zabývají se tím, jim nedovoluje tu být minimální možnost zcela a naprosto vyloučit. Chlap přijde za doktorem: Já jsem měl po Černobylu popáleniny na kůži! To mám z toho! No bodejť, když svítilo sluníčko jako blázen a UV index byl vysoko! Werich říkal, že boj s blbostí je marná věc, ale nikdy to nesmíme vzdát. Já říkám: Boj s fámami je marná věc, ale nikdy to nesmíme vzdát.

- Teď rostou houby, já jsem fanatická houbařka, tak jsem se chtěla zeptat...

Já taky! Včera jsem našla takhle velkýhohřiba!

- Senzace! No a říká se, tedy vy byste řekla mytologie, že radioaktivita je v houbách?

To není tak docela mytologie. Houby a lišejníky jsou takový filtr zejména na těžké kovy, takže sbírat houby u silnice, to bych skoro nedělala. Ale faktem je, že v houbách radioaktivní cesium bylo už od šedesátých let v důsledku spadu ze zkoušek, z testů bomb.

- Testů bomb kde?

Všech možných, co se jich udělalo od Hirošimy a Nagasaki. Radioaktivita se rozšířila po celé severní polokouli prakticky rovnoměrně. Testy bomb ve vzduchu, tedy zkoušky jaderných zbraní v atmosféře, byly zakázány až v roce 1963, od té doby si práskla jenom jednou Čína, ale od roku 1947 bylo těch výbuchů v atmosféře několik tisíc.

- Ale vždyť se zbraně přece testují dál, třeba v Severní Koreji?

Ano, ale to jsou testy pod zemí, do atmosféry toho tolik neuteče. Ve srovnání s tím, co zkoušelo pět jaderných velmocí v padesátých a šedesátých letech, to je malinká záležitost. Ale shodou okolností průměrný spad po Černobylu tady na území Československa je úplně stejný jako spad po těch zkouškách jaderných zbraní.

- A jak dlouho se to v přírodě drží?

Záleží na tom, jak dlouhý má – omluvte můj slovník – radionuklid, tzv. poločas rozpadu. A cesium je blbý, protože má poločas rozpadu třicet let, takže tady máme teď přesně půlku z toho, co k nám z Černobylu doputovalo.

- A dělaly se nějaké průzkumy nebo testy?

No jasně, vždyť jsem se tím živila.

- Jak na tom s naší cesiovou atmosférou jsme?

Dobře, ale my jsme na tom nikdy nebyli špatně. Záření je dobrý i blbý v tom, že ho dokážeme změřit na úrovni hodnot, které jsou desetitisíckrát menší, než co by nám mohlo ublížit. Já jsem tím potrefená, protože když přišel Černobyl, tak jsem měla přesně osm měsíců po promoci a od té doby mě tahle problematika neopustila. Vlastníma rukama jsem odebírala vzorky, připravovala je a hodnotila část měření, takže přesně vím, jak to tady vypadalo, a prohlašuju, že to nikdy nebylo nebezpečný.

- Lidi vyšílovali, protože po Černobylu rostly hodně houby, že je to z toho. Taky mytologie?

V květnu a červnu 1986 opravdu neobvykle hodně rostly houby, což nemělo s Černobylem pranic společného, bylo docela obyčejné teplo a vlhko. My byli v laboratořích našťvaný, že musíme pracovat a nemůžeme jít do lesa, ale jak se rozneslo, že by mohly být houby radioaktivní, tak nám lidi začali nosit koše hub, abychom jim to změřili – my jásali! Samozřejmě že jsme to všechno snědli!

- A co jste jim říkali? Vaše houby jsou radioaktivní, nechte je tady?

Ne, my jsme jim skoro popravdě řekli: My vám to změříme, ale pak to musíme protokolárně zničit! A jak obchodní války probíhají za každého režimu, tak se řada zemí na západ od Aše snažila využít toho, že čím víc na východ, tím byly potraviny z hlediska obsahu radionuklidů "podezřelejší". Takže každý produkt, který se exportoval, musel mít certifikát, kde se musela stanovit hodnota zejména cesia, aby se s tím mohlo volně obchodovat. Takže k čemu my jsme v laborce třeba přišli: Plzeňský Prazdroj – každá šarže: basa pro nás!

- Taky jste je protokolárně likvidovali?

A jak rádi! Přitom to celý byl úplnej nesmysl, protože oni berou podzemní vodu z tak neuvěřitelné hloubky, že jakákoli kontaminace nepřichází vůbec v úvahu, na to nemusíte být vědec – ale štempl mít museli! Černobyl je nesmrtelné téma, které mě nepřestává provázet. Tacitus říkal, že lidi rádi věří tomu, co se jim líbí – a lidem se jasně líbí, že Černobyl byl katastrofa a bolševik prolhaný – radši nekomentuju ani jedno –, a tahle kombinace vytvořila nezníčitelný mýtus. Nevím proč, ale lidem se líbí a nevysvětlíte to.

- Čekala bych, že po třiceti letech jsme o pořádný kus dál, máme víc přístrojů a jsou lepší, že se prostě nemůže nic stát – a vida, Fukušima!

Fukušima znamená v překladu Šťastný ostrov, protože celé severovýchodní pobřeží ostrova Honšú zhruba každých třicet let postihne nějaká dramatická přílivová vlna, klidně čtyřicetimetrová. Ale Fukušima a její okolí zhruba od roku 1500 nikdy nezažila víc než 6 metrů. A tím pádem si projektanti řekli, že jim protipřílivová ochrana stačí šestimetrová. A ono přišlo 14 metrů.

- Tak precizní národ, to mě strašně překvapilo...

Tady je velká kulturní odlišnost, kterou my těžko chápeme. Oni mají neuvěřitelnou úctu k autoritám, takže zpochybňovat něco, co je oficiálně přijaté a přijde to seshora, se tam nenosí. Což je špatný pro technologie – u nich se pořád musíte ptát, na co jsem zapomněl, kde ještě může číhat průšvih? A to oni v genech nemají.

- A to je celé? Nedostatečně zpochybňovali?

Podívejte, došlo ke třem velkým **jaderným** haváriím: v Americe, v bývalém Sovětském svazu a v Japonsku. Zajímavé na tom je, že jde o země, které mají fakt velký **jaderný** program. Věří, že to mají zmačklý. A to je velký krok k velkému průšvihů: když si začnete myslet, že to máte v paži.

- A vy to máte v paži?

Snažím se nemyslet si to.

- Také vyučujete. Jaká jste kantorka?

To byste se musela zeptat studentů, ale teď jsou v módě takový ty hodnocení studentů a nevypadá to se mnou špatně. Já strašně nerada zkouším, spíš si s nimi tak popovídám... Jediné, co nesnesu, je, když přijde student nadrzle s tím, že se do toho ani nepodíval. Ale jinak se snažím přimět je k tomu, aby zapojili mozek, a ono to jde.

- Je svět matematiky a fyziky mužský svět?

A vidíte, zase mytologie! Na **fakultě** v našem oboru dozimetrie a aplikace ionizujícího záření nás bylo patnáct a z toho bylo sedm holek. V tomhle oboru fungují ženský úplně normálně.

- A platí, že fyzici jsou tak trochu suchaři?

My měli na škole takovou zábavu, že to nemůžu popisovat, protože je to mládeži nepřístupný! Co my jaderňáci stihli zkonzumovat – dneska by mě to zabilo...

- Jaké mají vaši studenti ambice?

Moje **fakulta** je **fakulta jaderného** inženýrství, zaměřená do praxe. Spousta absolventů jde dělat fyziky na medicínská pracoviště, kde se musí hlídat rentgeny a radioterapeutické zdroje, to je podle mě dobrá práce – aby záření a **jaderné** technologie přinášely užitek, tak se s nimi musí správně zacházet. A oni se učí, jak s tím dělat a co to může způsobit. Největší přínos z **jaderných** technologií máme v medicíně, to je šampion – po světě čtyři miliardy rentgenových snímků ročně!

- Kdysi jste řekla, že větší množství radiace dostaneme do těla při rentgenu než po celém Černobylu.

Když je rentgen v nesprávném stavu nebo se nesprávně používá, tak vás může poškodit daleko víc než celá slavná **jaderná** elektrárna. Ale nestává se to, tohle se hodně hlídá. I když, řekněme si, že ti, kdo na vlastní kůži zkoumali účinky záření na člověka, byli ti první rentgenologové, u nichž se poměrně záhy ukázalo, že když máte packu pod rentgenem moc dlouho, tak vás to opravdu popálí.

- U vašich zaměstnanců se průběžně testuje, zdali nejsou příliš kreativní. To aby něco zbytečně nevymýšleli?

Tak přísné to zase není, ale třeba lidé, kteří řídí **jaderný** blok, nesmí být v podstatě kreativní vůbec nebo musí mít kreativitu zpracovanou tak, aby ji dokázali potlačit. A to proto, že musí naprosto striktně dodržovat pravidla a kromě nějaké mimořádné situace moc nepřemýšlet, proč nebo jak. Prostě takhle to má být a takhle to udělám, tečka. A u operátorů jsou dvě skupiny: jedni tu kreativitu mají opravdu nízkou a ti většinou zůstanou až do penze a pak ti druzí, kteří s ní sice umějí pracovat, ale vydrží tam jen nějakou dobu.

- Jak jste na tom vy?

Když jsem přišla z volnějšího výzkumného prostředí sem, tak jsem si říkala, tady vydržíš tak dvanáct měsíců. Když to bylo dvanáct let, tak jsem si říkala: No vidíš to! A teď je to skoro osmnáct let a pořád mě to baví.

- Tak jste, nebo nejste kreativní?

Copak já vím?

- Dělalí vám testy!

Asi jo, ale já můžu bejt! Řízeně kreativní.

- Mluví se o vás jako o kandidátce na prezidenta, ale vy to striktně odmítáte.

Párkrát se mne na to zeptali studenti. Vždycky odpovím, že by mě to usmrtilo. Já si prostě myslím, že kandidovat na prezidenta může jenom člověk, který se k té funkci cítí nějakým způsobem předurčen. A to já rozhodně nejsem. Funkce prezidenta je v našich podmínkách z velké části reprezentativní, spojená s formálními záležitostmi. A tohle není život, který bych chtěla žít. Jsem zvyklá denně řešit nějaké zadání, pracovat na konkrétních věcech pokud možno s nadějí na konkrétní výsledek. Práce spojená spíš s reprezentací by mě skutečně zabila. Navíc bych asi nerozdejchala metody a nástroje volební kampaně, podívejte, jaké vášně planou už teď. A to je do voleb daleko.

- Nechcete si to rozmyslet? Václav Havel taky původně nechtěl – a jak zemi prospěl!

Fakt nechci, jestli něčím netrpím, tak sebepřeceňováním. A mesiášským komplexem.

- Věříte vy, žena vědy, v Boha?

Věřím ve vyšší moc. A spousta těch nejlepších fyziků, kterým já nesahám ani do půl paty, byla hluboce věřící. Věda a víra se nevyklučují. Einstein má v jedné ze svých úvah velmi hezkou pasáž – on poměrně dobře předpověděl naši představu vzniku vesmíru, velký třesk, a říká, že je možné, že to byl čistě fyzikální úkaz, jak se energie začala přeměňovat na hmotu, ale taky to klidně mohlo být: "Budiž světlo!" A teď si vyberte.

- Takže věříte v posmrtný život?

A to má zase fyzikální základ: protože nic z nás – atomy – se neztratí, proč by se nemohly zase poskládat do něčeho jiného? A duše – kdoví? Kdo si na ni kdy sáhnul? A o věcech, o kterých nic nevíme, před těmi máme mít úctu. *

Werich říkal, že boj s blbostí je marná věc, ale nikdy to nesmíme vzdát. Já říkám: Boj s fámami je marná věc, ale nikdy to nesmíme vzdát. Vlastníma rukama jsem odebírala vzorky, takže přesně vím, jak to tady vypadalo, a prohlašuju, že to nikdy nebylo nebezpečný. VIZITKA Dana Drábová (1961) * Česká **jaderná** fyzička a místní politička. * Vystudovala **Fakultu jadernou** a fyzikálně inženýrskou **ČVUT**, obor dozimetrie a aplikace ionizujícího záření. * Po VŠ se ve Státním zdravotním ústavu zabývala ochranou před škodlivými účinky ionizujícího záření. * Od roku 1999 je předsedkyní Státního úřadu pro **jadernou** bezpečnost. * Žije v Pyšelích, kde je místostarostkou.

Foto: ... ale v televizi vždycky propotí košili